

Svenska
MÅLAREFÖRBUNDET

prevent
ARBETSMILJÖ I SAMVERKAN
SVENSKT NÄRINGSLIV, LO & PTK

BAM Måleri vidareutbildning

Risker & riskbedömningar

Dag 2

Backspegel

Vad lärde vi oss dag 1?

Fråga deltagarna vad de kommer ihåg från föregående utbildningsdag.

Vad var det viktigaste?

Vad tar de med sig?

Var plockar vi upp tråden idag och går vidare.

Dag 2

Risker och riskbedömningar

09.00 - 09.45

Backspegel

10.00 - 10.45

Risk och riskkällor

11.00 - 11.45

Riskbedömningar

12.45 - 14.30

Riskbedömning – övning, film (Fallrisker)

14.45 - 15.45

Rehabiliteringsekonomi – övning, film (Ergonomiska risker)

15.45 - 16.00

Avslut

Syfte och mål med dag 2

Olika riskbedömningar – syfte och användningsområde

- Riskbedömning innan arbetet påbörjas
- Riskbedömning för mindre arbeten
- Hur hantera olycksfall och tillbud

BAM Måleri – Vidareutbildning

Syfte och mål

Genom en helhetssyn på arbetsmiljöfrågorna kan vi påverka företagets systematiska arbetsmiljöarbete och integrera den som en naturlig del i branschens utveckling och gemensamma arbetsmiljöfrågor. Framförallt behöver sambandet mellan olyckor, arbetssjukdomar som förslitningsskador och allergier och arbetsplatsens utformning och organisation belysas. Deltagarna behöver följaktligen:

Känna till och få kunskap om olika riskbedömningar dess syfte och hur de används i praktiken.

- Riskbedömning innan arbetet påbörjas
- Riskbedömning för mindre arbeten

Veta vad man ska göra om det händer en olycka och hur den kan hanteras i det systematiska arbetsmiljöarbetet

Känna till hur ny utrustning, nya metoder, nya material och nya konstruktioner innebär ständigt nya arbetsmiljöförutsättningar.

Få kunskap om hur man hanterar riskbedömningar och handlingsplaner i det systematiska arbetsmiljöarbetet

SAM risk – några begrepp

- Arbetsmiljöpolicy/mål
- Uppgiftsfördelning/ Förutsättningar
- Risk
- Riskkälla
- Riskbedömning
- Handlingsplan
- Finns det fler ...?

BAM Måleri – Vidareutbildning

En god arbetsmiljö bidrar till att förebygga arbetsskador och ohälsa och skapa arbetstrivsel. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete ska vara en naturlig del i den dagliga verksamheten. SAM-hjulet baseras på Föreskrifterna AFS 2001:1 och AFS 2015:4

Det innebär i praktiken att **chefen** (som företräder arbetsgivaren) **tillsammans med arbetstagarna kontinuerligt undersöker, riskbedömer, åtgärdar och kontrollerar riskerna i arbetsmiljön**. Arbetet sker alltså i **samverkan** mellan chef och skyddsombud eller arbetstagare. Både chefen och arbetstagarna måste ha kunskap och kännedom om vilka risker som finns. Endast då kan de genomföra nödvändiga åtgärder för att undvika ohälsa och olycksfall.

Av föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete, AFS 2001:1, framgår att:

- arbetsgivaren regelbundet ska undersöka och riskbedöma arbetsförhållande på arbetsplatsen.
- riskbedömningen alltid ska vara skriftlig.
- arbetsgivaren omgående eller så snart som möjligt, ska vidta de åtgärder som behövs för att förebygga ohälsa eller olycksfall i arbetet. Åtgärder som inte åtgärdas omedelbart ska alltid dokumenteras i en skriftlig handlingsplan. Åtgärderna ska sedan följas upp och kontrolleras. Dokumentationen ska även kunna användas som utgångspunkt vid riskbedömningar av förändringar och vid fortlöpande utveckling av arbetsmiljöarbetet.

Ur boken *Hantera risker* s 7-8

Riskhantering – varför då?

- Uppfylla lagstiftning
- Säker arbetsmiljö
- Minskad risk för olyckor eller ohälsa i arbetet
- Ökad trivsel på arbetsplatsen
- Attraktivare arbetsplats
- Högre produktivitet

BAM Måleri – Vidareutbildning

Varför ska vi hålla på med de här sakerna överhuvudtaget?

Uppfylla lagen, sanktionsavgift etc

Exemplifiera punkterna i bilden ovan:

Säker arbetsmiljö – Undvika skador och olyckor.

Uppfylla lagstiftningen – I arbetsmiljölagen finns regler om skyldigheter för arbetsgivare och andra skyddsansvariga om att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet. Det finns också regler om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare, till exempel regler om skyddsombudens verksamhet. Arbetsmiljön omfattar alla faktorer och förhållanden i arbetet: tekniska, fysiska, arbetsorganisatoriska, sociala och arbetets innehåll.

Minskad risk för olyckor och ohälsa i arbetet – minska risken att personer blir sjukskrivna eller råkar ut för olyckor.

Ökad trivsel – Roligare. Det finns forskning som visar att en arbetsplats där personer trivs även har friskare arbetstagare.

Attraktivare arbetsplats – Gör det lättare att rekrytera och behålla personal.

Högre produktivitet – Arbetstagare jobbar effektivare och arbetstagarna stannar kvar.

Undersöka – hitta riskkällor

- Verksamhetsspecifika risker
- Områdesspecifika risker
- Arbetsspecifika risker
- Arbetsskadestatistik
- Sjukfrånvarostatistik

Checklistor för olika verksamheter
Involvera arbetstagarna

BAM Måleri – Vidareutbildning

Undersök risker och hantera

Viktigt; Det vi inte hittat har vi antagligen inte hanterat!

Information som ofta behövs:

- Vilka arbeten utförs, normalt och under speciella förhållanden?
 - Vilka personer berörs? Vilka personer utför arbetet?
 - Förhållanden beträffande maskiner, trafik, arbetsklimat, arbetssituation med mera
 - Hur utförs arbetsuppgiften, kan den utföras på olika sätt, hur upplevs den?
- Hur kan ohälsa och olycksfall uppkomma? Det är viktigt att tänka på:

- Fysiska problem och organisatoriska, sociala problem (stress, oro) som direkt eller indirekt kan orsaka ohälsa eller olycksfall.
- Plötsliga olycksfall som fall, brännskada, klämning och hälsoproblem som kan utvecklas över tid på grund av belastning, drag, buller, stress, oro med mera.

Fokus på att hitta tänkbara arbetsmiljörisker. Lista det som kommer upp - vänta med värdering av hur allvarligt problemet är och hur problemet kan lösas - det kommer senare.

Riskidentifiering lämpar sig väl för grupparbete. Man behöver kunna se problemet från olika synvinklar och med olika erfarenheter. Några praktiska saker att tänka på:

- Avsätt tid / Skapa lugn och ro (stäng av telefoner) / Se arbetsplatser och arbetsuppgifter på plats om behov finns / Börja förutsättningslöst, se till att alla

kommer till tals / Var självkritisk och ärlig, de problem som finns ska lyftas upp.

Måleris anpassade checklistor på Prevent.se

Måleri – Rutiner och instruktioner

<https://checklists.prevent.se/checklist/answer/169>

Måleri – Verkstad <https://checklists.prevent.se/checklist/answer/171>

Målning – Entreprenad <https://checklists.prevent.se/checklist/answer/172>

Riskkällor

Fysiska

- Fysisk belastning
- Fysikaliska faktorer
- Kemiska och biologiska hälsorisker
- Ensidigt, upprepat och monotont arbete

Organisatoriska och sociala

- Stor arbetsmängd – högt arbetstempo
- Ensidigt, upprepat och monotont arbete
- Risker för hot och våld
- Ensamarbete

BAM Måleri – Vidareutbildning

Tips: Be deltagarna ge exempel på olika faktorer.

Organisatoriska och sociala arbetsmiljöfaktorer. *Poängtera att det ofta handlar om den egna upplevelsen.*

Komplettera med fler om de inte nämns: oklara förväntningar, otrygghet i anställningen, skiftarbete – oregelbundna arbetstider, arbeta med människor, sociala kontakter, brister i den fysiska arbetsmiljön. Kultur och klimat

Fysiska arbetsmiljöfaktorer.

Fysisk belastning

Negativ påverkan på skelett och muskler, förslitningsskador. Viktigt att arbetsplatser och maskiner och annan utrustning är utformade efter arbetstagaren. Kan medföra tungt arbete, ensidig belastning och olämpliga arbetsställningar.

Fysikaliska faktorer

Buller, ljud, vibrationer, bristande ljusmiljö/synergonomi, varma/kalla miljöer, strålning.

Gemensamt för faktorerna är att de uttrycker omgivningens energipåverkan eller energiutbyte med människan.

Kemiska och biologiska hälsorisker

Avser riskerna vid hantering av ämnen vars egenskaper kan leda till ohälsa. Ämnets egenskaper kan orsaka kemiska reaktioner i kroppens vävnader och skada cellerna eller blockera kroppens syreupptagningsförmåga. Till de kemiska hälsoriskerna brukar man också räkna de biologiska riskerna med mikroorganismer, eftersom upptagningsvägarna är desamma.

Allergier, utslag, målare allergier nya färger, arbetssätt **senast rapporter** om målare som fått handutslag eftersom krämen innehöll allergiframkallande ämnen.

Diskutera

Vad finns det för riskkällor inom
måleribranschen?

Låt deltagarna diskutera två och två vad det finns för riskkällor – lyft i gruppen.

Skillnad på risk och riskkälla

Risk

Sannolikheten att något oönskat ska inträffa och följderna av detta, exempelvis en arbetsolycka

Riskkälla

Något farligt, som kan leda till sjukdom eller skada.

BAM Måleri – Vidareutbildning

En "risk" kan definieras som sannolikheten för att något oönskat ska inträffa och följderna av detta, till exempel att någon skadar sig vid en arbetsolycka.

En "riskkälla" är något som är farligt och som kan leda till att du blir sjuk eller skadar dig

Tänk på!

Brist på kunskap är ett exempel på en riskkälla. Om du inte vet vilka riskerna är i en arbetsuppgift kan du skada dig allvarligt. Se alltid till att lära dig hur arbetet ska utföras på ett säkert sätt

Arbetsskada (aj) – Tillbud (oj)

Arbetssjukdom (exempel)

- Förslitningsskada på grund av ensidig arbetsbelastning
- Hög arbetsbelastning som orsakat kronisk trötthet och stressrelaterade besvär
- Psykiska besvär på grund av hot i arbetet, mobbning

Arbetsolycka (exempel)

- Fall-, skär- eller klämskada
- Frätskada till följd av plötslig exponering för kemikalie
- Skada på grund av yttre våld

BAM Måleri – Vidareutbildning

Arbetstagare påverkas av den organisatoriska, den sociala och den fysiska arbetsmiljön. Brister i någon av dessa kan ge upphov till arbetsskada i form av arbetssjukdom eller arbetsolycksfall.

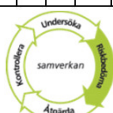
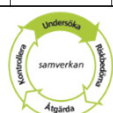
Arbetssjukdom kan vara av psykisk och/eller fysisk art och utvecklas oftast över tid. Olycksfall innebär fysisk eller psykisk skada till följd av en plötslig händelse. Olycksfall kan orsakas av mänskliga och tekniska fel, men även påfrestningar som orsakar stress kan ha ett samband med uppkomst av fel, risktagande och olycksfall.

Ett förebyggande arbetsmiljöarbete syftar till att förhindra arbetsskador i form av sjukdom och olycksfall på arbetsplatsen samt tillbud (nästan händelser). Arbetsskador och tillbud ska förebyggas och förhindras genom tekniska och organisatoriska åtgärder, utbildning och information.

Undersöka – Riskbedöma – Åtgärda – Kontrollera

		Dokumentnamn Undersökning, riskbedömning och handlingsplan av arbetsmiljön	
Förslag		Datum	Version
Deltagare		Frattagen av	Godkänd av
Omfattning av riskbedömningen			

Arbetsuppgift/ deltagande	Riskkälla/orsak/ konsekvens	Vidtagna åtgärder	Riskbedömning			Åtgärd	Ansvarig för åtgärden	Klart när? Datum	Kontroll utsett Datum
			låg	med	hög				

BAM Måleri – Vidareutbildning

Gå igenom riskbedömningsmallen innan övningen. Poängtera att denna riskbedömningsmall fungerar för såväl skriftlig riskbedömning som handlingsplan som alla företag ska ha.

Exempel på ifyllda riskbedömningsmallar finns i boken *Hantera risker* sid 43, 45, 47, 49, 51.

Arbetet med att hantera risker beskrivs här i 4 steg för att tydliggöra processen, men ibland kanske alla 4 stegen görs i ett svep.

Exempelvis: Vid en skyddsron (Undersöka) upptäcker man att pallar har staplats på ett sätt som innebär rasrisk (Riskbedöma), omflyttning av pallar genomförs omedelbart (Åtgärda/Kontrollera). Detta hanterar den akuta risken, sedan finns det ett annat arbete att göra efteråt med att se över rutiner, utbildning med mera för att händelsen inte ska upprepas.

Detta innebär att "snurrorna" samtidigt kan finnas på många platser inom företaget, på olika nivåer, vara i olika skeden och involvera olika kompetenser. Viktigt är att vi har en samlad översikt över vilka aktiviteter vi har rullande och att "snurrorna lever".

Fortsättningsvis beskrivs det lite mer formella riskhanteringsarbetet, där de 4 stegen

behandlas separat.

Riskbedöma

- Risk – en bedömning av
- Konsekvens
- Sannolikhet/frekvens

BAM Måleri – Vidareutbildning

Syftet med att uppskatta grad av allvar och värdera risken är att ta ställning till:

- vilka risker som är acceptabla och vilka som måste åtgärdas
- vilka risker som är allvarligast och ska åtgärdas först
- om omedelbara åtgärder krävs, eller om åtgärderna kan införas i en handlingsplan och genomföras efter hand.

En risk är sannolikheten för att ohälsa eller olycksfall i arbetet ska uppstå och följderna av det. För att uppskatta grad av allvar behöver man alltså bedöma:

- Konsekvens: Om händelsen inträffar, eller problemet uppkommer, hur allvarlig kan konsekvensen bli?
- Sannolikhet: Hur troligt, sannolikt, är det att händelsen ska inträffa med en viss konsekvens? Hur ofta kan händelsen (med angiven konsekvens) inträffa?

Eventuellt; Förtydliga sannolikhet/frekvens:

- Sannolikhet är ett dimensionslöst tal mellan 0 och 1. 0 = kan inte inträffa, 1 = inträffar med säkerhet.
- Frekvens har en "sort", t ex antal gånger per år.

Vid både konsekvens- och sannolikhetsuppskattningen är det viktigt att ta hänsyn till individernas förutsättningar:

- Vilka personer kan utsättas/påverkas och vilka konsekvenser kan uppkomma?
- Vilka personer kan påverka sannolikheten att situationen uppkommer och vilka förutsättningar har dessa personer, exempelvis med avseende på utbildning och erfarenhet?

S.30 – 32 Hantera risker

Riskbedömning – enkel klassning

Klassning av risk	Bedömning av risk för ohälsa eller olycksfall
Låg	Försumbar eller liten risk
Medel	Viss risk
Hög	Allvarlig eller mycket allvarlig risk

BAM Måleri – Vidareutbildning

Enkel riskklassning

I många fall kan det vara svårt att bestämma en viss sannolikhet och konsekvens. Det kan till exempel gälla organisatoriska frågor eller problem som rör stress, oro med mera. Man kan då gå direkt på riskbedömningen och göra en enkel prioritering i till exempel tre klasser "Hög - Medel - Låg". Metoderna kan användas tillsammans.

Gemensam diskussion Riskmatris – Enkel riskklassning

Oavsett metod så ska de uppskattningar man gör så gott som möjligt spegla den "verkliga situationen". Ta hänsyn till befintliga eller redan beslutade åtgärder. Ta också hänsyn till befintligt arbetssätt. Finns instruktioner, förstås och följs dessa och används skyddsutrustning på rätt sätt? Arbetar alla på samma sätt?

Om man använder en riskmatris (som i föregående bild) med riskfaktorer (i detta fall R1-R5) bör man tänka på att övre vänstra hörnet (S5/K1 - ofta förekommande bagatellsador) och nedre högra hörnet (S1/K5 - osannolika mycket allvarliga händelser) båda ger riskfaktor R3. Det är inte självklart att de ska värderas lika när man prioriterar och bedömer åtgärdsbehov. Man bör därför inte enbart se på

riskfaktorn utan också ta ställning till var i riskmatrisen man befinner sig.

Diskutera för och nackdelar med de olika metoderna Riskmatris respektive Enkel riskklassning.

Alla risker är inte lika allvarliga. Syftet med att uppskatta grad av allvar och värdera risken är att ta ställning till:

- vilka risker som går att acceptera och vilka som måste åtgärdas
- vilka risker som är allvarligast och ska åtgärdas först
- om omedelbara åtgärder krävs, eller om åtgärderna kan införas i en handlingsplan och genomföras efterhand.

För att uppskatta grad av allvar behöver man alltså bedöma:

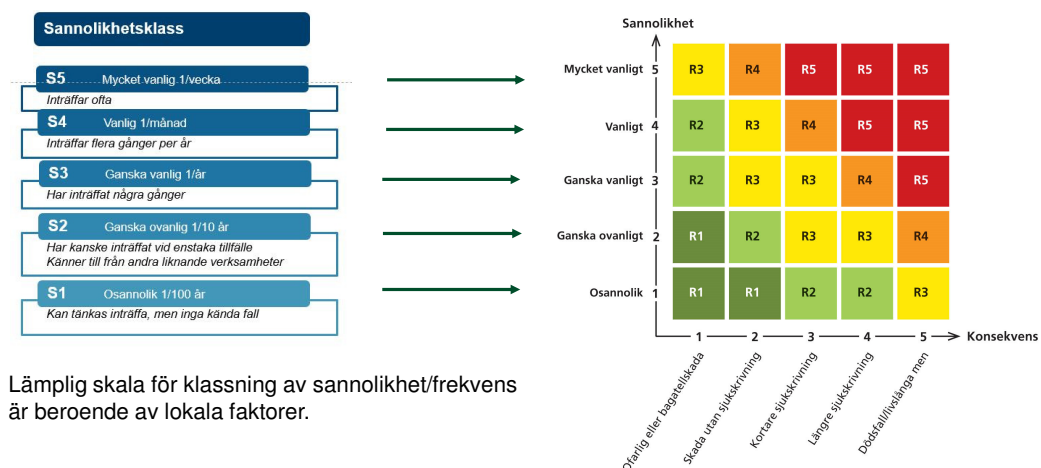
- Konsekvens: Om händelsen inträffar, eller problemet uppkommer, hur stor kan konsekvensen bli?
- Sannolikhet: Hur troligt är det att händelsen ska inträffa med en viss konsekvens?
Hur ofta kan händelsen inträffa?

Vid både konsekvens- och sannolikhetsuppskattningen är det viktigt att ta hänsyn till individernas förutsättningar:

- Vilka personer kan utsättas/påverkas? Vilka konsekvenser kan uppstå?
- Vilka personer kan påverka sannolikheten att situationen uppkommer? Vilka förutsättningar har dessa personer, exempelvis med avseende på utbildning och erfarenhet?

Hantera risker s. 31

Riskmatris

Öppen fråga till deltagarna: Har ni egna erfarenheter av att använda riskmatriser? Synpunkter/Fördelar/Nackdelar/Fallgropar?

Ett vanligt sätt att klassa och presentera risker är med hjälp av en riskmatris. Här uppskattas konsekvens och sannolikhet i ett antal klasser. I skärningspunkten mellan konsekvens- och sannolikhetsklasserna får man en riskfaktor (i exemplet R1 - R5).

I övre högra hörnet hamnar de allvarligaste riskerna, de med höga konsekvenser och sannolikheter. De minst allvarliga riskerna, med små konsekvenser och låga sannolikheter, hamnar i det nedre vänstra hörnet. I exemplet används fem sannolikhets-, konsekvens- och riskklasser. Matriserna kan varieras och alltifrån "3x3-matriser" till "10X10-matriser" förekommer.

Generellt sett:

- Grov / översiktlig analys med begränsad information – få klasser
- Hög detaljeringsgrad, mycket information – fler klasser

Vid klassning av händelser måste man beakta sambandet mellan sannolikhet och konsekvens.

Detta eller annat exempel kan användas:

I en verksamhet som hanterar kemikalier konstaterar man att utsläpp av en viss kemikalie kan inträffa en gång per år (= sannolikhetsklass S3). Det kan i värsta tänkbara fall leda till att en person får livslånga men (= konsekvensklass K5). Detta skulle ge riskfaktor R5, det vill säga högsta riskklassen. I verkligheten är det kanske ytterst osannolikt att denna konsekvens ska inträffa med tanke på hur ofta en person kan tänkas exponeras för utsläppet och de regler för personlig skyddsutrustning som

finns.

Det finns två sätt att hantera detta:

- Utgå från rimlig konsekvens om en person exponeras (som kanske är K3). Ta hänsyn till att en person kan tänkas exponeras i cirka ett fall av 10, detta ger sannolikhetsklass S2. Tillsammans ger det riskfaktor R3.
- Om det är viktigt att peka på att en mycket allvarlig konsekvens trots allt är möjlig (= konsekvensklass K5) så uppskattas sannolikheten för att det ska inträffa, det vill säga att en person exponeras, att skyddsutrustning ej används eller ej är effektiv och att värsta konsekvens verkligen uppträder. Man hamnar då kanske på sannolikhetsklass S1. Tillsammans ger det riskfaktor R3.

Poängtera att skala för sannolikhetsklassning måste väljas utifrån lokala faktorer. Skillnad på en arbetsplats med t ex 5 respektive 500 anställda! Angiven skala i bilden är ett exempel som används senare i övningen.

Riskbedömning

sannolikhet (S) X konsekvens (K) = riskvärde (R)

Riskvärde	Klassning av risk		Behov av åtgärd
1–2	R1	Låg Försumbar risk	Ej behov av åtgärd
3–4	R2	Liten risk	Eventuellt åtgärd
5–9	R3	Medel Viss risk	Åtgärdas så långt rimligt
10–14	R4	Allvarlig risk	Åtgärdas snarast
15–25	R5	Hög Mycket allvarlig risk	Arbetet ska inte utföras innan åtgärd vidtagits

BAM Måleri – Vidareutbildning

Tabell i figur ska ses som ett exempel och inte någon absolut sanning.

Det finns inga fasta regler för vilka risker man kan tolerera och när man måste vidta åtgärder (förutom att specifika föreskriftskrav ska vara uppfyllda). Utgångspunkten är att risker ska reduceras så långt det är rimligt möjligt.

Sammantaget

När man har uppskattat konsekvens- och sannolikhetsklasser och kommit fram till en bedömning av alla risker och bedömt åtgärdsbehov är det nyttigt att "ta ett steg tillbaka" och se på den samlade bilden:

- Känns bedömningarna rimliga?
- Har de allvarligaste problemområdena fått högst prioritet?
- Är det något viktigt vi missat?

S.33 i *Hantera risker*

Åtgärda ...

- Föreskriftskrav
- Resultat av riskvärdering
- God standard och bästa praxis i den egna verksamheten och i jämförbara verksamheter

BAM Måleri – Vidareutbildning

Arbetsgivare ska omgående genomföra åtgärder om det är ekonomiskt och praktiskt möjligt. Fel och brister som kan innebära fara för liv och hälsa måste åtgärdas omedelbart.

Den bästa åtgärden brukar vara att ta bort riskkällan om det är möjligt. För fysiska risker kan det handla om att byta ut en farlig kemikalie mot en ofarlig, eller att välja arbetsredskap och material för att undvika arbete på hög höjd och tunga lyft. Vad skulle kunna vara en motsvarande åtgärd på den psykosociala sidan inom måleribranschen? Trots de förändringar som görs kan det vara omöjligt att ta bort risken helt. Då gäller det att fundera på åtgärder som minskar risken att något inträffar respektive lindrar konsekvenserna.

Några frågor att ställa sig när man värderar alternativa åtgärder och bedömer om en viss åtgärd ska genomföras eller inte är:

- Vilken effekt har åtgärden?
- Påverkar åtgärden sannolikheten att problemet uppkommer eller påverkas möjlig konsekvens?
- Kan åtgärden skapa nya problem?
- Minskar risken till en tillräckligt låg nivå om man vidtar åtgärden eller krävs ytterligare åtgärder?
- Hur enkelt är det att genomföra åtgärden? Kostnader/tid/ andra problem?
- Är åtgärden motiverad med hänsyn till riskens allvarlighet, åtgärdens effekt och kostnader?

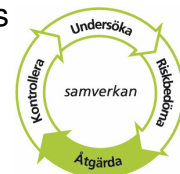
En bedömning av vad som är "tillräckligt säkert" är inte ett för all tid fastlagt begrepp. Det som varit acceptabelt en gång är inte nödvändigtvis acceptabelt i dagsläget. Förändringar både inom den egna verksamheten (personalsammansättning, bemanning, arbetstider, arbetstempo, utrustning) och i omvärlden (teknisk utveckling, bästa praxis, inträffade händelser) påverkar vad som kan anses vara "tillräckligt säkert".

S. 33-34 i boken *Hantera risker*

... åtgärda

- Vilken effekt har åtgärden?
- Påverkas sannolikhet/konsekvens?
- Kan åtgärden skapa nya problem?
- Är åtgärden tillräcklig – krävs ytterligare åtgärder?
- Är åtgärden genomförbar – kostnader, tid, andra problem?
- Är åtgärden motiverad med hänsyn till riskens allvarlighet?

Handlingsplan!

BAM Måleri – Vidareutbildning

Åtgärder som inte kan genomföras omgående ska beskrivas i en skriftlig handlingsplan. Arbetsplatsens skyddsombud eller berörd arbetstagare ska delta i upprättandet av handlingsplanen. Det är arbetsgivaren som fastställer den.

Handlingsplanen bör innehålla

- Vilka åtgärder som behöver vidtas.
- Vem som ansvarar för att åtgärderna genomförs.
- När åtgärderna ska vara genomförda.
- När (och gärna också hur) vidtagna åtgärder ska kontrolleras/följas upp.

S 34 i boken *Hantera risker*

Kontrollera

- Är åtgärderna genomförda?
- Har åtgärderna fått avsedd effekt?

BAM Måleri – Vidareutbildning

I det sista steget kontrolleras att åtgärderna har genomförts enligt plan och att de fått avsedd effekt.

Detta (inte minst att åtgärden fått avsedd effekt) "slarvas" ofta med.

Handlingsplanen tydliggör vem som ansvarar för utförandet och när det ska ske.

Det vill säga, handlingsplanen skapar inte bara förutsättningar för genomförandet utan även för kontrollen av genomförandet.

När åtgärden får effekt kan dock vara svårt att förutse. I praktiken sker kontrollen av om åtgärden är genomförd vid ett tillfälle, medan effekten mäts vid ett annat tillfälle genom att jämföra statistik på utfallet av tillbud, olyckor etcetera före och efter åtgärdens införande.

Metoder kan vara att:

- jämföra statistik på utfallet av tillbudsrapporter och/eller olyckor före och efter åtgärdens införande
- jämföra resultat av arbetsmiljöenkäter
- att genomföra intervjuer.

S. 35 i boken Hantera risker

Undersöka – Riskbedöma – Åtgärda – Kontrollera

 prevent ARBETSMILJÖ I SAMVERKAN SVENSKT NÄRINGSLIV, LO & PTK		Dokumentnamn Undersökning, riskbedömning och handlingsplan av arbetsmiljön	
Företag		Datum	Version
Deltagare		Framtagen av	Godkänd av
Omfattning av riskbedömningen			

Arbetsuppgift/ delområde	Riskkälla/orsak/ konsekvens	Vidtagna åtgärder	Riskbedömning			Åtgärd	Ansvarig för åtgärden	Klart när?	Kontroll utförd, Datum
			låg	med	hög				

BAM Måleri – Vidareutbildning

Knyt ihop helheten Undersöka – Riskbedöma – Åtgärda – Kontrollera igen

Gå igenom riskbedömningsmallen innan övningen. Poängtera att denna riskbedömningsmall fungerar för såväl skriftlig riskbedömning som handlingsplan som alla företag ska ha.

Exempel på ifyllda riskbedömningsmallar finns i boken *Hantera risker sid 43, 45, 47, 49, 51*.

Arbetet med att hantera risker beskrivs här i 4 steg för att tydliggöra processen, men ibland kanske alla 4 stegen görs i ett svep.

Exempelvis: Vid en skyddsron (Undersöka) upptäcker man att pallar har staplats på ett sätt som innebär rasrisk (Riskbedöma), omflyttning av pallar genomförs omedelbart (Åtgärda/Kontrollera). Detta hanterar den akuta risken, sedan finns det ett annat arbete att göra efteråt med att se över rutiner, utbildning, m m för att händelsen inte ska upprepas.

Detta innebär att "snurrorna" samtidigt kan finnas på många platser inom företaget, på olika nivåer, vara i olika skeden och involvera olika kompetenser. Viktigt är att vi har en samlad översikt över vilka aktiviteter vi har rullande och att "snurrorna lever".

Fortsättningsvis beskrivs det lite mer formella riskhanteringsarbetet, där de 4 stegen behandlas separat.

Planera riskbedömningen

Vad?

Vilken typ av riskbedömning ska vi genomföra?

Vilka ska medverka?

Samverkan delaktighet

Hur?

Vilken metod ska vi använda?

När?

Information till?

Identifiera områden/arbetsuppgifter

Syftar till att vi ska täcka in alla arbetsmoment och alla risker som kan förekomma.

Risker kan t ex vara knutna till lokal (buller, halka), maskin (klämma, skära), arbetsmoment (lyfta), organisationsenhet (stress, mobbning).

Indelning kan vara i lokaler/organisationsenheter/yrkesgrupper/arbetsmoment

Utse arbetsgrupp

Syftar till att:

- samla erfarenhet och kunskap om verksamheten och aktuella risker.
- uppnå delaktighet och samverkan i arbetsmiljöarbetet.

Engagera skyddsombud och berörda arbetstagare i arbetet. Olika personer kan behöva delta för olika delar av verksamheten. Erfarenhet av verksamheten är nödvändig, men det är också viktigt att ta hänsyn till synpunkter från medarbetare med mindre erfarenhet. I vissa fall kan extern hjälp behöva anlitas, till exempel från företagshälsovård eller annan fackkunskap – *Men lokal förankring är viktigt!*

Informera

Information till personal – vad ska göras – syftet – hur kommer resultat att spridas/hanteras.

Riskbedömning i vardagen

Målaren kommer till arbetsplatsen.

Att tänka på

- innan arbetet påbörjas
- under arbetet
- när arbetet är slut.

1. Innan arbetet påbörjas

- Skyddsföreskrifter
- Personlig skyddsutrustning, skyddsskor mm.
- Kontakt om något händer

2. Under arbetet

- Arbetsrotera ta fler korta pauser
- Skyddsföreskrifter och det praktiska arbetet, skydd mot material och produkter, maskiners funktion och ställningar stegar och liftar (arbetsplattform)

3. När arbetet är slutfört

- Lås in maskiner och utrustning så att obehöriga inte kan använda dem
- Se till att stegar ställningar och liftar inte kan användas av obehöriga
- Händelser som ska/ bör rapporteras vidare

Annat som kan vara relevant att ta upp

Hur ser det ut när målaren kommer till sin arbetsplats?

Ordning och reda

Utrymme att arbeta säkert

Fall risker stegar ställningar

Andra yrkesgrupper

Tidplaner

Transport av material och utrustning förrådsutrymmen

Riskbedömning ”mindre arbeten”

Vilka mindre jobb
har vi på våra
arbetsplatser?

BAM Måleri – Vidareutbildning

Be deltagarna besvara frågan ”Vilka mindre jobb har vi på våra arbetsplatser?”

Hur ser det ut när målaren kommer till sin arbetsplats?

Exempel på viktiga delar att tala om;

Ordning och reda

Utrymme att arbeta säkert

Fall risker stegar ställningar

Andra yrkesgrupper

Tidplaner

Transport av material och utrustning förrådsutrymmen

Övning

Arbeta i grupper. Gör en riskbedömning och en handlingsplan.

Bilden anger instruktioner. Riskbedömning och handlingsplan utifrån ett fall. Visa en av filmerna.

Filmatiserat fall

Klicka på symbolen för att starta filmen eller använd följande länk:
<https://youtu.be/AxcQS3tmGT4> – lägg in Kemiska risker filmen

Övning

Redovisa riskbedömningen och
handlingsplan.

Riskbedömning och handlingsplan utifrån ett fall.

Riskbedömning & Handlingsplan

Plats för företagets logotyp				Dokumentnamn Riskbedömning och handlingsplan			
Företag och arbetsuppgift				Datum		Version	
Deltagare				Framtagen av		Godkänd av	

Riskkälla	Riskbedömning			Åtgärd	Ansvarig	Klart när?	Kontroll utförd Datum.
	låg	med	hög				

BAM Måleri – Vidareutbildning

Dela ut mallen på papper till deltagarna för att i små grupper utifrån filmen upprätta en riskbedömning och en handlingsplan

Exempel på riskbedömning

Plats för företagets logotyp	Dokumentnamn Riskbedömning och handlingsplan	
Företag och arbetsuppgift Målning av vägg	Datum	Version
Deltagare Projektförare, skyddsombud och medarbetare	Framtagen av	Godkänd av

Riskkälla	Riskbedömning			Åtgärd	Ansvarig	Klart när?	Kontroll utförd. Datum.
	låg	med	hög				
Målning av vägg med risk för färgstänk Arbete med kemiska produkter				Inventera förekommande kemiska produkter på arbetsplatsen och ta fram säkerhetsdatablad för dessa			
risker				2. Ta fram skyddsåtgärder för de olika arbetsmetoderna och produkterna			
allergi och överkänslighetsreaktioner				3. Ta fram personlig skyddsutrustning och skyddsåtgärder för de arbetsmoment som kräver det			
Inventera förekommande kemiska produkter på arbetsplatsen				4. Informera och utbilda målarna om hur de olika arbetsmetoderna ska utföras och vilken utrustning som ska användas			
				Undersök om någon målare redan har besvär med allergier eller överkänslighetsreaktioner Genomför anpassnings- och rehabiliteringsåtgärder			

BAM Måleri – Vidareutbildning

Här är ett exempel på riskbedömning

Rehabiliterings- ekonomi

– ett exempel

Filmatiserat fall

Klicka på symbolen för att starta filmen eller använd följande länk:
https://youtu.be/FshKq_9-70k

Rehabiliteringsekonomi – ett exempel

Senaste 12 månaderna har Tommy

- 9 tillfällen med kort sjukfrånvaro,
- En sjukskrivningsperiod på fyra veckor
- Kapacitetssänkning 80 %
- Besök på FHV
- Rehabiliteringsutredning

Praktisk övning

BAM Måleri – Vidareutbildning

Rehabiliteringsekonomi – övningsexempel

Tommy har jobbat länge i firman och gillar sitt jobb. De senaste åren har han dock lidit av ryggbesvär och problem med magen vilket lett till att han har en hög sjukfrånvaro.

Det rör sig om 9 tillfällen med kort sjukfrånvaro under de senaste tolv månaderna. Han har vid dessa korta tillfällen ibland behövt några dagar till för att återhämta sig.

Under året har Tommy också haft en längre sjukskrivningsperiod på fyra veckor, 160 timmar varav 80 timmar då företaget har sjuklöneansvar.

När han varit i arbete anger han att smärta i rygg och trötthet påverkat hans kapacitet och han bedömer att han arbetar på ca 80% av sin normalprestation. Tommy arbetar normalt ca 1850 timmar/år. Efter sjukfrånvarobortfall ca 1 570 timmar/år vilket innebär 314 timmar produktionsbortfall på grund av kapacitetssänkning.

Tommy har fått hjälp med sina besvär via företagshälsovården och träffat läkare, sjuksköterska och sjukgymnast vid ett antal tillfällen.

Efter ett antal frånvarotillfällen startar Christan och Tommy en rehabiliterings-utredning med uppföljande möten.

Så småningom uppdagas det underliggande problemet till frånvaron och en rehabiliteringsåtgärd övervägs att sättas in, vilket kostar 40 000 kr.

Efter behandlingen är prognosen att Tommy ska kunna återgå i ordinarie arbete utan besvär.

Lämnas han obehandlad anger behandlande läkare att medarbetarens frånvaro sannolikt kommer fortsätta samt även kapacitetssänkningen. Dock finns en statistisk möjlighet att Tommy kan få återfall och ytterligare en rehabiliteringsåtgärd måste sättas in om 40 000 kr.

Rehabiliteringsekonomi

Vad kostar ohälsan?	
Kostnad för korttidsfrånvaron 56 tim x 330 kr	
Kostnad för längre sjukskrivningsperiod 72 tim x 330 kr	
Kostnad för frånvaroadministration av chef 165 kr x 10 ggr	
Kostnad för kapacitetssänkning 314 tim x 330 kr	
Kostnad för Läkare 1319 kr x 2,5 tim	
Kostnad för Sjuksköterska 834 kr x 3 tim	
Kostnad för Sjukgymnast 873 kr x 5 tim	
Kostnad för Rehabutredning/uppföljningsmöte 660 kr x 4 tim	
Total kostnad för ohälsan	

Praktisk övning

BAM Måleri – Vidareutbildning

Dela upp deltagarna i mindre grupper.

1. Be de att räkna ut kostnaden utifrån ovanstående uppgifter. Vad kostar ohälsan?
2. Är rehabiliteringsinsatsen på 40 000 kr. lönsam att sätta in?
3. Är det ekonomiskt försvarbart att sätta in ytterligare en rehabiliteringsinsats på 40 000 kr. om medarbetaren får ett återfall?
4. Är någon av dessa enskilda kostnader vid ohälsan utmärkande och vad kan man göra när detta inträffar?

Fråga som troligtvis kommer komma är att timmarna inte stämmer överens med föregående bild. Karensdagar genererar inga kostnader.

Rehabiliteringsekonomi – övningsexempel

Kostnad

En schablon på timlön vid frånvaro som inkluderar lön, arbetsgivaravgift, semesterersättning, eventuell överanställning, inhyrning, produktionsbortfall, FHV, etc	330 kr/tim
Frånvaroadministration av chef 0,5 tim per frånvarotillfälle	165 kr/ggr
Rehabiliteringsutredning/möte/uppföljning med chef o medarbetare	660 kr/tim
Läkartid	1319 kr/tim
Sjukskötersketid	834 kr/tim
Sjukgymnasttid	873 kr/tim
Kostnad/tim. vid kapacitetssänkning (sjuknärvaro)	330 kr/tim

Vad kostar ohälsan?

1. Räkna ut kostnaden utifrån ovanstående uppgifter. Vad kostar ohälsan?
2. Är rehabiliteringsinsatsen på 40 000 kr lönsam att sätta in?
3. Är det ekonomiskt försvarbart att sätta in ytterligare en rehabiliteringsinsats på 40 000 kr om medarbetaren får ett återfall?
4. Är någon av dessa enskilda kostnader vid ohälsan utmärkande och vad kan man göra när detta inträffar?

Praktisk övning

BAM Måleri – Vidareutbildning

Efter en period uppdagas det underliggande problemet till frånvaron och en rehabiliteringsåtgärd övervägs att sättas in, vilket kostar 40 000 kr. Efter behandlingen är prognosen att medarbetaren ska återgå i ordinarie arbete utan besvär.

Lämnas medarbetaren obehandlad anger behandlande läkare att medarbetarens frånvaro sannolikt kommer fortsätta samt även kapacitetssänkningen. Dock finns en statistisk möjlighet att medarbetaren kan få återfall och ytterligare en rehabiliteringsåtgärd måste sättas in om 40 000 kr.

Låt grupperna redovisa sitt resultat och hur de resonerat kring frågorna som de har besvarat.

Rehabiliteringsekonomi

Vad kostar ohälsan?	
Kostnad för korttidsfrånvaron 56 tim x 330 kr	18 480 kr
Kostnad för längre sjukskrivningsperiod 72 tim x 330 kr	23 760 kr
Kostnad för frånvaroadministration av chef 165 kr x 10 ggr	1 650 kr
Kostnad för kapacitetssänkning 314 tim x 330 kr	103 620 kr
Kostnad för Läkare 1319 kr x 2,5 tim	3 298 kr
Kostnad för Sjuksköterska 834 kr x 3 tim	2 502 kr
Kostnad för Sjukgymnast 873 kr x 5 tim	4 365 kr
Kostnad för Rehabutredning/uppföljningsmöte 660 kr x 4 tim	2 640 kr
Total kostnad för ohälsan	160 315 kr

Praktisk övning

BAM Måleri – Vidareutbildning

Låt deltagarna jämföra sina uträkningar med facit och för sedan en diskussion i helgrupp kring resultatet och kostnaderna kring ohälsa

Rehabiliteringsekonomi – övningsexempel Facit

Vad kostar ohälsan?	Kr. tot.
Total kostnad för korttidsfrånvaron 56 x 330	18 480
Total kostnad för längre sjukskrivningsperiod 72 x 330	23 760
Total kostnad för frånvaroadministration av chef 10 tillfällen 165 x 10	1 650
Total Kostnad för Läkare 1319 x 2,5	3 298
Total kostnad för Sjuksköterska 834 x 3	2 502
Total kostnad för Sjukgymnast 873 x 5	4 365
Total kostnad för Rehabiliteringsutredning/uppföljningsmöte 660 x 4	2 640
Total kostnad för kapacitetssänkning 314 x 330	103 620
Total kostnad för ohälsan	160 315

Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd

Ny lag från 1 juli 2018

BAM Måleri – Vidareutbildning

Syfte

- Tydliggöra rehabiliteringsansvaret
- Säkerställa bra stöd till den anställda i sjukskrivningsprocessen

Lagen innebär ökade krav på arbetsgivaren att få anställda i arbete. Arbetsgivaren skall göra en plan för återgång i arbetet för de arbetstagare som varit frånvarande i 30 dagar på grund av arbetsoförmåga och som kan antas vara frånvarande mer än 60 dagar.

Ansvaret omfattar alla sjukfall, även de där arbetsplatsen inte är den direkta orsaken till sjukfrånvaron.

Arbetsgivarens rehabiliteringsansvar uppstår när arbetstagaren blir sjuk

Arbetsgivaren skall kräva läkarintyg efter sju kalenderdagar

Kontakta företagshälsovården vid föreliggande rehabiliteringsbehov

Regelbundna rehabiliteringsmöten, där arbetstagaren kan representeras av sitt Fackförbund

Här finns ett stort kompetensbehov hos arbetsgivarna. Företagshälsovården kommer att få stor betydelse om en arbetstagare kan vara sjuk eller ej.

En arbetsförmågebedömning krävs, ett läkarintyg räcker inte som underlag

<https://www.forsakringskassan.se/arbetsgivare/forebygg-sjukfranvaro/friskare-medarbetare-med-utokat-bidrag>

Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd

Ett bidrag för arbetsgivaren i samband med insatser för att förebygga och förkorta sjukskrivningar bland sina medarbetare. Arbetsgivaren kan få bidrag för att utreda, planera, initiera, genomföra och följa upp arbetsplatsinriktade rehabiliteringsåtgärder. Det kan handla om att anpassa sin medarbetares arbetsuppgifter och arbetstider eller konsultation om aktuella hjälpbehov och stöd, med mera. Åtgärderna ska utföras av en anordnare som är godkänd av Försäkringskassan som företagshälsovård eller annan aktör.

Det nya stödet ger arbetsgivare bättre förutsättningar för att underlätta medarbetares återgång i arbete. Till exempel kan man använda det till att ta hjälp av expertstöd i samband med att arbetsgivare från och med den 1 juli ska upprätta planer för återgång i arbetet för sjukskrivna medarbetare.

Bidraget är enkelt att ansöka. Arbetsgivaren behöver bara uppge till Försäkringskassan vilken anordnare den anlitat, vilken person det gäller och styrka kostnaden för tjänsten.

Bidraget går direkt till arbetsgivaren och täcker upp till 10 000 kr per arbetstagare och år, men högst med 200 000 kr per arbetsgivare och år (för år 2018 högst 100 000 kr).

Andelen sjukskrivna med psykisk ohälsa ökar på många arbetsplatser. Som arbetsgivare kan man känna osäkerhet om vad som behöver göras för att stödja medarbetare med sådana besvär. Det arbetsplatsinriktade rehabiliteringsstödet kan användas för att anlita expertstöd när man som arbetsgivare känner att det är svårt att hitta vägar för att undvika eller förkorta en sjukskrivning.

Bidraget kan användas vid:

- Upprepad korttidsfrånvaro och signaler om ohälsa
- När arbetsförmågan är oklar i förhållande till arbetsuppgifter
- Risk att den anställda blir sjukskriven
- Vid svårigheter för den anställda att återgå i arbete efter sjukskrivning
- Om den anställda riskerar att bli långvarigt sjukskriven

Arbetsplatsnära stöd för insatser gjorda före 1 juli 2018

Det finns sedan tidigare ett bidrag, arbetsplatsnära stöd, som du kan ansöka om fram till den 1 februari 2019 för insatser som har påbörjats före den 30 juni 2018. Det kan du använda för köp av utredningar som kan ge svar på vad som behöver göras för att förebygga sjukfrånvaro eller underlätta för din medarbetare att komma tillbaka i arbete vid sjukskrivning.

[7025 Ansökan om bidrag för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd](#)

[7026 Redovisning av utfört arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd](#)

Sammanfattning

Riskhantering
Risk och riskkälla
Riskbedömning – riskmatris
Övning i riskbedömning
Ekonomiskt perspektiv på ohälsa

BAM Måleri – Vidareutbildning

 prevent
ARBETSMILJÖ I SAMVERKAN
SVENSKT NÄRINGSLIV, LO & PTK

Vad har vi lärt oss?

Fråga deltagarna det viktigaste de tar med sig från respektive rubrik

- Riskhantering
- Risk och riskkälla
- Riskbedömning – riskmatris
- Övning i riskbedömning
- Ekonomiskt perspektiv på ohälsa

Svenska
MÅLAREFÖRBUNDET

prevent
ARBETSMILJÖ I SAMVERKAN
SVENSKT NÄRINGSLIV, LO & PTK

Tack för idag!

Tacka alla för deras medverkan och bidrag till dagen!